

Da li su potrebna suđenja za ratne zloč

4

Treba li prihvatiti zaborav? Uzdati se u selektivnost ljudskog uma koji pamti samo dobre stvari, a loše zaboravlja da bismo mogli ostati normalni u nenormalnom vremenu? Možda je dobra ideja gurati prašinu pod tepih i skelete u ormar, nakon čega bi naš životni prostor dobio privid bezbrižne svakodnevice u kojoj svijet počinje i završava se upravo s nama? Hajde da izaberemo blaženi osjećaj ignorancije i naš život ispunimo jeftinim sadržajima i ispraznim emisijama koje nas čine posmatračima u vlastitom životu, a naše odluke prepustimo centrima moći koji relativizuju zločine, izjednačavaju krivicu, traže uzroke ratova u svemu osim u nama samima! Hajde da stvari okrenemo naglavačke! Neka istina od danas bude laž, a žrtve neka odjednom postanu počinioci zločina. Ili da pokušamo vratiti vrijeme kada su posmrtnice sa zadnjih stranica prelazile na prve stanice novina? Da budemo glavna vijest, da Siriji ukrademo prve sekunde svjetskih dnevnika. Ili možda, za promjenu, pokušamo ponovo biti ljudi...

A biti čovjek, prvenstveno znači ići uspravnim putem, putem koji smo popločali vlastitim moralnim načelima. Putem na kojem su svi ljudi isti, a njihova ljudska prava jednaka našima. Biti čovjek znači imati svijest i po tome smo bitno različiti od životinja. Po tome i po činjenici da smo jedno od rijetkih živih bića na planeti koja nalaze smisao u ubijanju pripadnika iste vrste. I da je naša cjelokupna prošlost ustvari hronika besmislenih ratova u kojima su jači uništavali slabije, a pobjednici ispisivali

stranice historije. Jesmo li spremni učiti na vlastitim greškama ili ćemo isto kriminalno ponašanje ponavljati dok se do kraja ne istrijebimo?

Generacija kojoj pripadam je rođena poslije rata. Po nekoj logici nas se ne bi trebalo ticati ono u čemu nismo učestvovali. Trebalo bi reći: "Mir, mir - cuko kriv!", i zaboraviti da je devedesetih godina prošlog vijeka na prostoru cijele regije bjesnio rat koji je uništio brojne ljudske živote i čije razarajuće posljedice i danas osjećamo.

Upravo zbog toga se moramo suočiti s posljedicama rata. Tuđa prošlost je naša sadašnjost, a da bismo imali normalnu budućnost, moramo doživjeti cjelokupnu društvenu katarzu. Ratna prošlost je poput utega vezana za naše noge, koji nas usporava u normalnom razvoju i kvalitetnom životu. Dok se ne suočimo sa zločinima i izvučemo pouke iz nedavne prošlosti, bojim se da normalnog života na ovim prostorima još dugo neće biti.

Zbog toga su, za početak, potrebna suđenja za ratne zločine. Budimo realni, ni jedna zajednica nije imala dovoljno snage u vlastitim redovima da privede pravdi odgovorne za počinjene zločine. Zločinci su promovisani u heroje, a žrtve u puke brojeve, pri čemu je razlika između sto i hiljadu žrtava "samo u jednoj nuli". Zbog toga je bio potreban i Haški tribunal. Jer nismo bili spremni sami preuzeti odgovornost za tako

važan zadatak, čije će posljedice živjeti brojne buduće generacije.

Potrebne su nam institucije koje će glasno reći da činjenje ratnih zločina nije dozvoljeno i da će oni koji to budu radili ići na dugogodišnje robije. Potrebni su nam sudski procesi u kojima ćemo saznati šta se zaista događalo u vremenu prije naših života. Neko dovoljno objektivan da na osnovu brojnih dokumenata i svjedoka utvrdi stvarnog krivca i prepozna žrtvu. To su svakako sudovi za ratne zločine. Oni su naš glas - vapaj društva za poštovanjem pravde i stvaranje uslova za vladavinu prava.

“Dok se ne suočimo sa zločinima i izvučemo pouke iz nedavne prošlosti, bojim se da normalnog života na ovim prostorima još dugo neće biti”

Sudovi su potrebni, ali nikako nisu dovoljni. Oni ne mogu biti neke udaljene institucije koje postaju same sebi svrha. Sudovi nisu tu isključivo zbog zločinaca, niti zbog žrtvi. Sudovi postoje zbog nas, oni su društvena reakcija na nečije nedopušteno ponašanje. Mi trebamo izvući

ine počinjene tokom oružanog sukoba?

pouku da se ratni zločin ne smije nikada više ponoviti. I to ne samo ovdje, na prostoru Bosne i Hercegovine, nego u cijelom svijetu.

Zbog toga su suđenja za ratne zločine toliko važna za našu generaciju. Generaciju koja nije učestvovala, ali živi sa svim posljedicama jednog krvavog rata. Malo koja od porodica iz mog okruženja nije okrnuta njegovim razornim djelovanjem. Neko je izgubio oca, neko dio tijela, neko dom, a nekom je s kućom skupa spaljen fotoalbum kao jedino sjećanje na nekadašnji normalan život. I svi smo mi žrtve. I svi ćemo, ukoliko okrenemo glavu, postati počinioци jednog strašnog zločina koji nije krivično kažnjiv, ali je mnogo opasniji - zločina zaborava.

Niko nema pravo zaboraviti žrtve zločina. A žrtve su iste bez obzira koje nacionalnosti bile. Njima je zajednička teška bol i nenadoknadiva patnja. Stoga im ne trebamo stavljati so na ranu, gurati ih u stranu, zasićeni svakodnevnim lošim vijestima i ekonomskim problemima. Oni davno prohujali rat svakodnevno preživljavaju u svojim glavama i za njih ne postoji kraj radnog vremena, ni sezona godišnjih odmora.

Niko nema pravo zaboraviti počinioce zločina. Njihova imena moraju biti jasno izgovorena, kao podsjetnik da su izvršili zločin u svoje ime, a ne u ime nas koji danas duboko osjećamo posljedice njihovih zločina. Oni će svoje kazne odležati u nekom od zatvora, a mi ćemo biti kažnjeni da živimo s posljedicama njihovih nedjela.

I bit ćemo krivi, bit ćemo saučesnici u zločinu ukoliko o njemu glasno ne progovorimo. "Rat je loš, ugrožavanje tuđih prava je neprihvatljivo". Ova kratka rečenica, u to sam potpuno sigurna, jednako dobro zvuči izgovorena na bilo kojem svjetskom jeziku.

Stoga se nadam da je ovo posljednji od brojnih ratova koji su bjesnili ovim prostorom. Da ćemo kao Švajcarci iz jednog davnog krvavog rata izvući pouku koja nam neće dopustiti da ponovimo iste greške nikada više.

To će mladoj generaciji pomoći da uspostavi pokidane međunacionalne veze i čitavo društvo povede ka normalizaciji odnosa. Samo u takvom okruženju je moguće razvijati kreativnost mladih generacija, koje će svoje odnose graditi na poštovanju i uvažavanju različitosti. Ne zaboravimo da i najduži put počinje prvim korakom. Neka naše vlastito suočavanje s prošlošću bude taj korak na putu pomirenja na prostoru cijelog Balkana.

Maja Graca,
autorka prvonagrađenog eseja,
III razred, Gimnazija "Meša Selimović",
Tuzla

